

da zahteva priučenje dvojnih pisav veliko več truda in časa kot priučenje jedne pisave. Razven tega so gotične pismenke sestavljene iz celo drugačnih delov ter zahtevajo popolnoma drugačne poteze, kot pismenke razločne latinice. Zaradi tega škoduje dvojna pisava lepopisju.

2.) Provročuje dvojna pisava, da dobé ti učenci veliko pozneje trajno pisavo kot oni, ki se učé samo jedne pisave.

3.) Doseže se z jedno pisavo sčasoma večja ročnost očesa in roke. Zaradi tega učencem ni treba paziti toliko na oblike pismenk, ampak te oblike nastajajo tako rekoč same. To je pri spisnih, pravopisnih in slovničnih nalogah velika olajšava.

4.) Doseže se z jedno pisavo poprej pravilno držanje peresa. To roko obvaruje prehitrega utrujenja.

Nemški učitelji se posvetujejo o tem vprašanji, sklepajo resolucije ter prosijo višje oblasti, da bi se oziralo na njih utemeljene prošnje.

Pridružimo se jim tudi mi!

Nekateri sicer pravijo: Pustimo to vprašanje Nemcem, naj ga rešijo. Ne vti-kajmo se vmes! Jaz sem pa vender mnenja, da je naša dolžnost vtikati se vmes. Slovenci sicer ne bomo odločevali, na nas se ne bodo dosti ozirali, dosežemo vender lahko toliko, da se prične reakcija na naših šolah o pravem času.

Izpodrineno gotično pismo bi donášalo slovenskim učiteljem prevelike koristi, da bi mogli o tem molčati. Koliko nepotrebnih, prebridkih učnih ur, koliko nepotrebnih besedij in nepotrebnega truda bi se prihranilo učiteljem in učencem.

Le ako bi se ta trud porabil uspešno za poučevanje slovenščine, mogli bi doseči iste uspehe v materinščini, kot drugod, kjer poučujejo samo v enem jeziku.

Želeti bi bilo torej, da se slovensko učiteljstvo za to stvar zanima.

Lj. Stiasny — Kamnik.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

Dobri svoj značaj kaže Močnik kot odgovorni vrednik „Učiteljskega Tovariša“ zlasti v vabilih na njegovo naročevanje. Takoj v I. listu pové, katera je „Naša pot“: Tovariš živi narodni šoli na verski podlagi, in méni, da se ne moti, ker to je ravna pot proti ver-huncu šolskim namenom. . . Lepe so fraze od človekoljubnosti, od humanizma, od napredka, svobodnega duha in kakor se že vse zovejo, toda v vihnih časih raz-kade se kakor prah na vetru, in zopet vidi se jasno, da druge poti do dobre iz-reje ni, kakor je ta na verski podlagi. . . Za metlo Tovariš nikomur ne bode; od-visen bode pa tudi vprihodnje kakor do

sedaj — od svojega prepričanja in od svoje vesti (1873 str. 2). — Kar smo bili dosihmal, to hočemo ostati tudi v novem letu, kliče v vabilu na naročbo za l. 1874. Svobode in prostomiselnosti ne bomo iskali, s tem, da bi napadali vero in stan svečeniški in drugo, kar je našemu ker-ščansko - slovenskemu ljudstvu ljubo in drago. Ker Tovariš piše slovenskim starišem, šolam in učiteljem, tedaj bo pred vsim varoval domače svetinje, oziral se na potrebe domačih ljudskih šol, narodnih učiteljev, v domači besedi, z domačim blagom. Tovariš ostane katoličan in Slo-venec, kakoršni so menda tudi učitelji in šole, za katere piše. . . Svojemu vredniku

doslej ni drugega koristil, nego da mu je pridobil veliko „pridevkov“, kar pa podpisanega ne plaši (str. 371) itd.

Tovariš se dosihmal še nič ni poboljšal; ravno tisti je, kakor je bil že leta in leta, katoličan po veroizpovedanji in Slovenec po rodu. Kdor bere ta „mežnarski“ list, naj za kazen ga tudi plača. Naročnikov si s tem ne bomo iskali, da bi druge obirali (1874 str. 192). Kakor doslej bode tudi odslej Tovariš pisal nekterim v spotiko in posmeh, nekterim pa v zabavo in poduk. Boj za blago naj više, za resnico in pravico, bil je vsaki čas težaven, a vreden vsega človeškega truda; le o vročini rumeni zlata pšenica in dozoreva sladki grozd. Nadejaje se pomoči od zgoraj, od koder prihajajo vsi darovi, in pričakovaje prijazne podpore od starih znancev in prijateljev hoče tudi „Tov.“ po svoje pomoči, da se izveršuje staro naše geslo: Za vero in omiko. Take zmedenosti, take zmešnjave v načelih ni še bilo nikdar, kakoršna je ravno sedaj, kakor drugod, tako tudi pri učiteljih; in v takih okoliščinah je dober svet še posebno drag. Sedaj vlada, kakor pravijo nekateri, tvarinarstvo; toda temu ne bomo služili. Vera nam bo zmirom zvezda, katera kaže pot v življenji, in katera nam bode svetila tudi unkraj groba. Vera tudi pri podučevanji in odgojevanji nič ne pokazi, nič ne pokvari, marveč blaži in boljša vse dejanje učiteljevo (str. 362).

Odvisni smo od Boga in od svoje vesti; ako se tema ne zamerimo, nas pa drugo ne stara tolikanj. Naročevanje domačih listov je rodoljubu naroden davek, kateremu se ne odteguje (1875 str. 16). Prihajal bode „Tov.“ k vam v stari kranjski noši, prinašal blaga na izbero. Hodil bode naprej svojo pot, oziraje se nazaj v preteklost, po kateri bode presojeval sedanost in gledal v prihodnost. „Tov.“ misli, da nekako pozna sedanost, tedaj ne živi v domišljiji, ker on vé, da ima malo prijateljev, a zvestih in stanovitnih, na te se obrača in jih prosi duševne in

materielne podpore (str. 192). List ne prinaša ne založništvu ne vredništvu vrednega plačila, nikar že dobička. Vredništvo ne želi ne hvale ne plače, pa se tudi ne boji ne truda ne graje, dokler je marljivo delovanje na slovenskem šolskem in učiteljskem polji živa potreba. Prav sedanjí čas pravi domoljub ne smé omahovati in po vetru se obračati, ker je že tako preveč vertačnikov na svetu. Drevo se po sadu spozná, tako se kaže in spoznava že tudi sedanje šolstvo po svojem sadu. „Tov.“ je spravil že marsikaj na svetlo, česar bi brez njega ne bilo. Prinašal . . razkladal . . pripovedoval bo to in to . . ; slovenske učitelje pa bode budil k marljivemu delovanju ter v nemal v njih ljubezen do njihovega svetega poklica, do cerkve in naroda, z glasilko vedno gotovo: Vse za vero, dom in carja! . . Zvesto prebirajte „Tovariša“ pripravniki učiteljski, kajti tudi po njem se lahko pripravljate na svoj stan. Z dostojnim naročevanjem pomagajte „Učit. Tovarišu“ nositi tovor tudi v prihodnjem letu (str. 354)!

Resnica in pravica ima še zmirom svoje prijatelje med ubogim človeškim rodом, in mi, ki stojimo na razpotji dveh šolskih dob, smo moralno prisiljeni list tako vredovati, kakor se je začelo. Vsak, ki se briga za javnost, nas pozná, pa tudi vé, da nismo uporniki postavam; pa saj tega tudi tisti ne verjamejo, ki nas s takimi pridevki obkladajo (1876 str. 16). Vem sicer, da ste eni in isti, ki podpirate tudi druge slovenske liste, in da marsikateremu izmed nas „Tov.“ treba ni, a nikarte, da bi se zastonj zanašal na vaše rodoljubje „znani mežnarski list“, pošljite toraj tudi zanj kak forint našemu založniku, kajti ne more se tirjati, da bi kdo v svojo škodo Slovencem zalagal liste (193). Da se po „Uč. Tov.“ bolj pogosto poprašuje, to nam je v tolažbo in spodbudo, delati še v prihodnje modro napredovaje po staroslavnem geslu: Vse za vero, dom in cesarja! Ker smo katoliški Slovenci, je in ostane nam vera luč, slovenska materna beseda pa

ključ do prave omike. Vzor nam je kerščanska ljudska šola (369).

Mnogim ne vstrezamo, pa saj tega tudi nismo pričakovali; da pa nekaterim vstrezamo, kaže nam to, da nas podpirajo duševno in dejansko, tako da „Tov.“ že izhaja, ker se ne vozi v kočiji, marveč le peš potuje od kraja do kraja (192). Boj za vzore, za resnico in pravico je bil vsikdar težaven; brezvspešen in brezkoristen pa nikdar ne. Od leta do leta pridobiva naš list več duševne podpore. Slovenskim novinarjem sploh, tako tudi nam pot ni s cveticami potresena; a dolžnost je vsakemu šolniku in mladine vzgojevatelju, da dela po svoji moči za duševni napredek svojega rodu, kajti stvar naša bila bi zgubljena le tedaj, kedar bi se mi sami odtegnili delu, česar nas Bog varuj (369)!

Politika naša, ako se sme v šolskem listu kaj tega omeniti, ne more drugačna biti, kakoršna je večine našega naroda; vsak list, bodi si še tako skromen, brez barve ne more biti, in list z jasnim programom najde vže kolikor toliko podpore (1878 str. 192). Modri se ravna po okoliščinah, ter se v nebistvenih rečeh obrača po kraju in času. Tega načela smo se držali pri svojem vredovanju kolikor toliko tudi mi, da vstrežemo čitateljem in svojim tovarišem, za katere list pišemo. . . Tovariši naši že sedaj vedó iz lastne skušnje, da — konju dokler ga lové, ovsu molé; ko ga pa v voz vpregajo, mu z bičem pomagajo. . . Vsak človek, tem bolj učitelj, ki hoče biti voditelj drugih, imeti mora svoje stalne nazore, da se ne bode sukal po vetru kakor petelin na strehi. . . „Tov.“ je doslej, ne da bi se hvalili, več donášal kot obetal. Vsaj odlični narodnjaki nam pravijo tako. Slava — se vé — bodi zato našim dopisnikom! . . Razdelimo breme in tako ga bomo nosili laže (370)!

Stranka, ki jo zastopa naš list, mnogobrojna ni, a živí pa še, ker ima svojo podlago v zdravem jedru narodnega učiteljstva in sploh slovenskega občinstva. Priča tega

nam je, da se list še zmirom vzderžuje, ter je podoben drevesu, ki zmirom poganja nove mladike; ako nekdanji prijatelji odstopijo, pridejo drugi na njihovo mesto. . . Čast in poštenje veléva vsakemu plačati list, ki ga je prejemal celo leto, založniku takemu, kateri že toliko let zalaga list le učiteljem na korist (1879 str. 16). Namen in obseg lista ostane, kakor dosihmal; toliko manj nam je sedaj treba spreminjati svojih načel, sedaj, ko čas in okoliščine naj bolje za nas delajo, in ker to, kar smo dosihmal zagovarjali, polagoma v javnem mnenju prodira. Slovani in posebej Slovenci nismo več tako javno nevarni, kakor so nas pred nekaj časom nekateri sumničili, in kdor nas sedaj k steni pritiska, dela to iz svoje zasebne pridnosti, a tudi na svojo odgovornost. Sedaj je pa tudi čas, da se gibljemo; vsak se le toliko ceni, kolikor je vreden; ako hočemo slovenski učitelji kaj veljati, zaslužiti si moramo to sami (192). „Učit. Tovariš“ se je že precej postaral. Sedaj dobimo novih, celo slovenskih listov šolskih na izbiranje. „Tov.“ hoče tudi v prihodnje pisati, kakor je dosihmal. . . Klic na boj za kerščansko šolo zoper poganstvo razlega se po vseh zgodbah svetovnih, pojmi in nazori so se zbistrili, bojevniki že vverstili, in nihče ne more sedaj reči, da ne vé, komu bi v tem boju, v tem prepiru priterdil, v katero versto, na katero stran bi se vstopil (374).

Mož beseda velja; kdor je vse leta list prejemal, velevala mu čast in poštenje, da plača, kar je dolžan, o samem rodoljubju obertniki ne morejo živeti (1880 str. 16). Mili tovariši, zakličite Vam „Tov.“, bratje, čas je, da od spanja vstanete, dan se zaznava, danica prihaja, verhovali gora se iz megle vzdigujejo, tedaj povzdignite svoje glave in pogledjte, da Vas solnce ne prehití (191). Program naš ostane nespremenjen. . . Dalje ko list uredujemo, bolje čutimo težo in odgovornost uređovanja šolskega lista, ki bi imel biti učiteljem kažipot v šoli in v javnem živ-

ljenji... Videti je, da nas stari sodelavci nočejo zapustiti, tedaj hočemo delati tudi mi dotlej, da nam kdo breme odvzame in na svoja ramena naloži (374).

Ako se list iz rodoljubja ureduje, vendar nihče ne more tirjati, da bi ga založnik sam plačeval, kajti tudi on nima pri listu drugega, nego skerbi in sitnosti, toliko prijateljem in neprijateljem v porazumljenje (1881 str. 16). Vse na sveti je izpremenljivo, tudi postave se izpreminjajo po okoliščinah časa in po ljudeh, ki imajo pri tem prvo besedo; le eno pa ostane neizpremenljivo — to je resnica in pravica, ki ima svoj izvor v večni resnici in neizpremenljivosti. Kdor se je drži, ni mu treba plašča po vetru obračati in preklicevati danes tega, kar je včeraj trdil. Koliko se je teh načel držal „Učiteljski Tovariš“, naj blagovolijo razsoditi njegovi prijatelji, ki so ga duševno in dejansko podpirali, a tudi njegovi neprijatelji, ki se niso zlagali z njegovimi načeli. „Tov.“ bode v novem letu izhajal s tistimi poglobitvenimi načeli, kakor dozdej... Podpisani zaradi bolehnosti „Tovariševo“ vredništvo izročam zopet temu, od kogar sem ga prevzel, to je njegovemu ustanovniku gosp. Andreju Praprotniku, ter se ob enem lepo zahvaljujem vsem svojim častitim gg. prijateljem za prijazno pomoč pri svojem večletnem prizadevanji. Naj mi blagovolé odpustiti, ako nisem bolje izvrševal naloge, ki sem jo prevzel z uredništvom... Z Bogom! Matej Močnik.

Sotrudnik je ostal „Tovarišu“ tudi v prihodnje v raznih poročilih iz učiteljskih društev, v popravah na pr. o šolskem začetku na Slovenskem (str. 116), v drugih razpravah p. Verske, državljanske in domače zadeve pri judih (cf. Palestina 1881). Značaj. O ovirah šolskega napredka (1882 str. 2), kjer na koncu pravi: „Napis tem vrsticam je „pelin in svedrec“, to je dvoje grenkih a zdravih cvetic. Taki so tudi nasveti, ki merijo na izboljšanje šolstva, zoperni slišati takim, ki niso vajeni drugega slišati, nego hvalo

novi šolski ustrojbi; a hvalimo to, kar je hvale vredno, kažimo pomankljivosti tam, kjer so faktično, in nič ne pomaga zakrivati jih; šolska postava namerava ljudem preskrbeti učilnic; osnovajmo jih tako, da ne bode vse gladko in lepo le na papirji in po statističnih datah, ampak v ljudski učilnici; prvo, kar je najbolj potrebno, so verske šole, to je alpha et omega vsega šolskega napredka“.

Dopisoval je časih „Slovencu“ p. l. 1882: Fröbel in njegovo delo. L. 1885 je od št. 197 do št. 250 namestoval vrednika in poleg navadnih poročil spisal več značajnih sestavkov na pr.: Angleži in Rusi. Razne nade nemško-liberalcev. Vzroki cerkveno - bolgarskega prepira. Mir pa zopet mir. Boj pa zopet boj. Na tlaki pri židih. Katoliška zavest v naši domovini. Najnovejše nakane naših Talmi-Nemcev. Iz življenja grofa Henrika Chambordskega. Znamenje našega časa itd. — Ker je bila kat. polit. Besednica razrešena, govoril je večkrat v „Katoliški družbi“ in govore sta priobčevala vsaj deloma zdaj Danica zdaj Slovenec p. l. 1886: Od propada bolgarskega naroda pod turškim jarmom od l. 1391 do l. 1877. Igla in vol; mušice precejajo in velbljode požirajo itd. Tako je l. 1888 v „Slovencu“ oglasil se nekaterikrat ter mladim učiteljem in naslednikom v spomin klical nekdanjo dobo slovenske vzajemnosti, dokler je lepa sloga vladala mej duhovščino in učiteljstvom itd. — Slovénil je tudi knjižico: „Molitev velik pripomoček k zveličanju“. Spisal sv. Alf. Liguori. Slovenski izdal dr. A. Jarc. V Ljubljani 1888. 16. str. 174. — Sicer je mož usmiljen brez konca in kraja znan mestnim revežem sploh in tudi mnogim ubožnim dijakom.

Kar je srednji vek v zgodovini — jako grajan a tudi jako hvaljen, to je primoroma — se vé — Močnikov „Učiteljski Tovariš“ l. 1873 — 1881 mej dosedanjimi letniki. Nova in najnovejša doba se gledé vede in umetnije rada povrača

nazaj v srednji vek; tako bode i bodoči učiteljski naraščaj kedaj spridoma prebiral opisani šolski list. Kar je Matej Močnik veroval, to je tudi upal in ljubil in v dejanju spolnoval, in zato so ga naposled

spoštovali in ga vsaj v sreču spoštovati morajo prijatelji in neprijatelji. „Močnik je mož najboljšega duha ter še danes v raznih domoljubnih odborih neumorno delaven“. Čast, komur čast!

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

VII. Za vporabo v ljudski šoli pripuščene knjige.

Visoko ministerstvo za bogočastje in uk razglašja v ukaznem listu, izdanem dne 1. rožnika 1891. l., XI. kos, št. 20. nastopni razpis:

Nr. 20.

Erlass des Ministers für Kultus und Unterricht vom 29. Mai 1891, Z. 11156.

betreffend die Veröffentlichung des Verzeichnisses der für allgemeine Volksschulen, für Bürgerschulen, für mit Volksschulen verbundene specielle Lehrurse und für Mädchen-Fortbildungscurse als zulässig erklärten Lehrbücher und Lehrmittel.

Mit Beziehung auf die hieramtlichen Erlasse vom 7. December 1885, Z. 19173*) und vom 29. Mai 1890, Z. 10731**) wird im Folgenden das Verzeichnis der zum Lehrgebrauche in den allgemeinen Volksschulen, in den Bürgerschulen und in den mit Volksschulen verbundenen speciellen Lehrkursen sowie in den Fortbildungscursen für Mädchen zugelassenen Lehrbücher und Lehrmittel kundgemacht.

Mit Beziehung auf den hieramtlichen an die Landesschulbehörden gerichteten Erlass vom 29. Februar 1880, Z. 1515 wird kundgemacht, dass Eingaben um Zulassung von geographischen Schilderungen einer Stadt oder eines Bezirkes, von Stadtplänen sowie von Orts- und Bezirkskarten zum Lehrgebrauche in allgemeinen Volksschulen oder in Bürgerschulen von

den Landesschulbehörden im eigenen Wirkungskreise zu erledigen sind.

Verzeichnis

der zum Lehrgebrauche in den allgemeinen Volksschulen, in den Bürgerschulen und den mit Volksschulen verbundenen speciellen Lehrkursen für Mädchen zugelassenen

Lehrbücher und Lehrmittel.

(Geschlossen am 29. Mai 1891.)

I. Lehrbücher.

In slovenischer Sprache.

Für allgemeine Volksschulen.

Religionsbücher*).

Mali katekizem za ljudske šole. (Kleiner Katechismus.) Revidierte Ausgabe. Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. 8 kr.

Srednji katekizem za ljudske šole. (Mittlerer Katechismus.) Revidierte Ausgabe. Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. 28 kr.

Veliki katekizem za ljudske šole. (Grosser Katechismus.) Revidierte Ausgabe. Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. 50. kr.

Mali katekizem. (Kleiner Katechismus.) Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Broschiert 7 kr.

Kerščanski katoliški nauk. (Auszug aus dem grossen Katechismus.) Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Gebunden 25 kr.

(Konec prih.)

*) Ministerial-Verordnungsblatt vom Jahre 1885. Nr. 46, Seite 269.

**) Ministerial-Verordnungsblatt vom Jahre 1890. Nr. 36, Seite 139.

*) Die Verwendung der in diesem Verzeichnisse angeführten Religionsbücher ist unter der Voraussetzung gestattet, dass sie von der bezüglichlichen confessionellen Oberbehörde für zulässig erklärt worden sind. (§ 7 des Gesetzes vom 25. Mai 1868, R.-G.-Bl. Nr. 48.)